

Κείμενο 1

Προκαταλήψεις και στερεότυπα

Το κείμενο της Σώτης Τριανταφύλλου δημοσιεύθηκε στο περιοδικό Γυναίκα, τεύχος 47, 2012. Συνομεικμένο για τις ανάγκες της εξέτασης.

Τον τελευταίο καιρό αποφάσισα να σημειώνω τις προκαταλήψεις που ακούω σε συζητήσεις ή που συναντώ στην καθημερινότητα. Για παράδειγμα, σημείωσα μια σκηνή σ' ένα εστιατόριο, όπου κάθισα με μια ηλικιωμένη φίλη μου. Ο σερβιτόρος την αποκάλεσε «γιαγιά» («Τι να σας φέρω γιαγιά;») και **εξεπλάγη**, όταν εκείνη αντέδρασε λέγοντάς του ότι δεν είναι η γιαγιά του. Αυτού του είδους η οικειότητα προέρχεται από την αντίληψη ότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν είναι άντρες και γυναίκες, αλλά παππούδες και γιαγιάδες. Προέρχεται, δηλαδή, από την αντίληψη ότι οι ηλικιωμένοι δεν έχουν φύλο και ότι ορίζονται από τη συγγενείά τους με νεότερους ανθρώπους.

Μια άλλη προκατάληψη που σημείωσα - ένα αποτέλεσμα έλλειψης πληροφόρησης, μειωμένης αντίληψης και αποδοχής στερεοτύπων - σχετίζεται με την ελληνική καταγωγή. Παλιότερα οι Έλληνες, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, ήταν πονηροί, εργατικοί, μελαχρινοί, μυστακοφόροι, με παράξενες συνήθειες, όπως το σπάσιμο των πιάτων και το σουβλισμα των αρνιών. Αυτές τις ημέρες οι Γερμανοί, οι Βρετανοί, οι Αμερικανοί πιστεύουν ότι εξαιτίας της οικονομικής κρίσης οι Έλληνες περιφέρονται ρακένδυτοι και ότι οι καλοντυμένοι Έλληνες είναι κλέφτες που έχουν αποκτήσει οικονομική άνεση με δόλιο τρόπο, εις βάρος της Ευρώπης. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, οι Έλληνες είναι άξιοι **περιφρόνησης**. [...]

Κάθε προκατάληψη έχει βεβαίως τις δικαιολογίες της, το στατιστικό της δυναμικό. Ωστόσο, η μετατροπή μιας μεμονωμένης αρνητικής εμπειρίας σε γενική πεποίθηση είναι ένδειξη περιορισμένου ορίζοντα. Πολλοί ηλικιωμένοι δεν ακούνε καλά· όμως αυτή η παρατήρηση δεν αρκεί, για να ουρλιάζουμε, όταν τους μιλάμε, αρθρώνοντας τις συλλαβές μια-μια, ώστε να μας ακούνε. Κοντολογίς, δεν είναι όλοι οι ηλικιωμένοι κουφοί, όπως δεν είναι όλες οι γυναίκες ανίκανες να αποφασίσουν αν μια πόρτα ανοίγει με σπρώξιμο ή με τράβηγμα.

Σημειώνοντας τις προκαταλήψεις γίνομαι όλο και πιο αισιόδοξη. Θυμάμαι πως, όταν ήμασταν μικροί, ο ξάδερφός μου ο Τζίμι, που ζούσε στο Μέμφις του Τενεσί, έλεγε με μορφασμό αηδίας ότι «οι νέγροι μυρίζουν άσχημα». Χρησιμοποιούσε τη λέξη «νέγροι», που δεν πολυακούγεται πια. Με το πέρασμα του χρόνου ο Τζίμι όμως άλλαξε: πριν από λίγες ημέρες είδαμε μαζί στο Μπρόντγουεϊ ένα μιούζικαλ με τον προσφιλή τίτλο «Μέμφις», στο οποίο ένας λευκός ντισκ τζόκεϋ ερωτεύεται μια μαύρη τραγουδίστρια. Ο πρώην «ρατσιστής» νεαρός από τον Νότο έχει εξελιχθεί σε έναν ώριμο,

μετριοπαθή ενήλικα που ψήφισε τον Ομπάμα¹. Επίσης, δεν θυμάται τα περί δυσάρεστης μυρωδιάς – οι νεανικές μας πλάνες είναι πιο δυσάρεστες από τις μυρωδιές.

Αυτό που συμβαίνει με την ωρίμανση των ανθρώπων συμβαίνει και με την ωρίμανση των κοινωνιών. Όταν ήμουν νέα, οι ενήλικες πίστευαν ότι όλοι οι νέοι είχαμε παρασυρθεί στον ωκεανό του σεξ, των ναρκωτικών και του ροκ – «πού οδεύομεν!»². Σήμερα, παρ' ότι ο δρόμος προς την ωριμότητα είναι μακρύς, οι πολίτες μάλλον διακρίνουν τις διαφορές ανάμεσα στα άτομα και αποφεύγουν τις υπεραπλουστεύσεις και τις γενικεύσεις. Η ενημέρωση, τα ταξίδια, η πρόοδος της ίδιας της ανθρώπινης ιστορίας τοποθετούν τον καθένα μας μπροστά στις προκαταλήψεις του.

Κείμενο 2

«Τ.Τ.Τ.»

Το κείμενο έχει συγγραφεί από την Κική Δημουλά και ανήκει στη συλλογή «Κυκλογραφήματα» που γράφτηκαν την περίοδο 1959-1967 και δημοσιεύτηκαν στο περιοδικό «Κύκλος» της Τράπεζας της Ελλάδος, στην οποία εργαζόταν η Κική Δημουλά. «Εκτός σχεδίου», (Ε' Έκδοση, Ίκαρος, 2020).

Είναι Πέμπτη. [...]

Είσαι μόνος σου, κι αυτό προσθέτει, αφαιρεί, περιπλέκει.

Ένα γραμματοκιβώτιο στο δρόμο σου είναι μια πρώτη βοήθεια.

Έχω να ρίξω ένα γράμμα. Την ίδια στιγμή που πλησιάζω το φάκελο στη μικρή χαραμάδα, ένας άλλος φάκελος έχει υψωθεί, έχει σταθεί δίπλα στον δικό μου, μα τον βλέπω να υποχωρεί, να χαμηλώνει, κι ο αποστολέας μου παραχωρεί τη σειρά του.

– Παρακαλώ. Ορίστε. Δεν είναι τίποτα βιαστικό! Και που το ρίχνω ..., ψελλίζει.

Κρατώ το γράμμα μου στο μεταίχμιο επαφής, και με το χέρι ψηλά, σα να παραδίδομαι στα απρόοπτα του κόσμου και της βροχής, κοιτάζω τον ομιλητή. Είναι αγαπητός: ηλικιωμένος και θλιμμένος.

Ρίχνει μια ματιά γύρω γύρω στον καιρό και συνεχίζει:

– Δυο λόγια στέλνω στην κόρη μου... Μοναχοκόρη. Σώνει και καλά να γίνει αισθητικός. Γιατί δε μαθαίνεις τη βελόνα, Κατίνα μου, να 'χεις την πελατεία της μάνας σου έτοιμη; Τι λέτε, μπαμπά, τώρα. Θέλω κάτι ανώτερο. Τι να κάμω, μοναχοκόρη, βλέπετε, πουλάω ένα αμπελάκι στο χωριό μου, τέτοιο σταφύλι δεν το βλέπετε ποτέ στην αγορά. Και με τα λεφτά που πήρα τη στέλνω έξω. Κατίνα, της είπα, κοίτα να τελειώσεις γρήγορα, γιατί αυτό, όταν σε γεννήσαμε και σε μεγαλώναμε, δεν το λογαριάζαμε

¹ Ο Μπαράκ Χουσέιν Ομπάμα είναι Αμερικανός πολιτικός και δικηγόρος, ο οποίος υπηρέτησε ως ο 44ος Πρόεδρος των Ηνωμένων Πολιτειών (2009-2017)· ο πρώτος Αφροαμερικανός που εκλέχθηκε σε αυτή τη θέση. Είναι Μέλος του Δημοκρατικού Κόμματος.

² Πού οδεύομεν: πού πηγαίνουμε

να συμβεί. Μάλιστα, μπαμπά, μου είπε, κι έφυγε. Τέλειωσαν οι σπουδές, και τι νομίζετε πως μου γράφει; Μπαμπά, αποφάσισα να κάμω εδώ καριέρα. Εκεί υπάρχει συναγωνισμός, ενώ εδώ χαίρει άκρας εκτιμήσεως το επάγγελμα. Είμαι καλλιτέχνης, κι είναι κρίμα να θαφτώ εκεί. Κατάλαβα ότι δεν θα γύριζε. Και τι δεν έκαμα για να τη συγκινήσω. Τι γράμματα, τι ποιηματάκια από τον ημεροδείχτη... Τίποτα. Μέχρι που μια μέρα πήρα τη γυναίκα μου και πήγαμε στο φωτογραφείο. Πρώτη μου φορά το έκανα αυτό. Αν τη βλέπατε αυτή τη φωτογραφία, θα σπάραζε η δική σας η καρδιά. Εκείνης όμως τίποτα. Παρά μου απάντησε, μπαμπά, μην μπαίνετε εμπόδιο στα όνειρά μου. Τις προάλλες βρήκαμε σε ένα συρτάρι κάποιο παιδικό μπερεδάκι που της το 'χε πλέξει η μάνα της. Ας το στείλουμε, είπα στη γυναίκα μου. Μπορεί να μετανοήσει... Και χτες λαβαίνω ένα σημείωμα, πολύ θυμωμένο, μπαμπά, ξεμωραθήκατε; Με κάνετε να τρέχω στα τελωνεία, και να πληρώνω και φόρο... Κι εγώ της γράφω τώρα, πως καλά, δε θα ξαναγίνει αυτό, και τουλάχιστον, αν μπορεί, ας μας στείλει μια φωτογραφία της...

ΘΕΜΑΤΑ

ΘΕΜΑ 1(μονάδες 35)

1^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Ποια θέση παίρνει η συγγραφέας στο Κείμενο 1 απέναντι στις προκαταλήψεις, που σημειώνει, και με ποια παραδείγματα την τεκμηριώνει; Οργάνωσε την απάντησή σου σε 50-60 λέξεις.

Μονάδες 10

2^ο υποερώτημα (μονάδες 10)

Η τελευταία παράγραφος του Κειμένου 1 αναπτύσσεται με σύγκριση-αντίθεση. Αφού εντοπίσεις τη δομή της παραγράφου (μονάδες 2), να αναφέρεις τα χωρία στα οποία παρατηρείται η σύγκριση (μονάδες 4) και να σχολιάσεις τι συγκρίνεται με τι (μονάδες 4).

Μονάδες 10

3ο υποερώτημα (μονάδες 15)

Να επιλέξεις στο απαντητικό σου φύλλο τη σωστή απάντηση για καθεμία από τις παρακάτω προτάσεις του Κειμένου 1.

1. Η λέξη «**εξεπλάγη**» στην πρώτη παράγραφο έχει τη σημασία:

- α) θύμωσε
- β) ξαφνιάστηκε
- γ) γέλασε

δ) πληγώθηκε

2. Η λέξη «**περιφρόνησης**» στη δεύτερη παράγραφο, έχει ως αντώνυμό της τη λέξη:

- α) αποδοκιμασίας
- β) ολοκλήρωσης
- γ) εκτίμησης
- δ) απερισκεψίας

3. Στη δεύτερη παράγραφο στο χωρίο: «Παλιότερα οι Έλληνες, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, ήταν πονηροί, εργατικοί, μελαχρινοί, μυστακοφόροι, με παράξενες συνήθειες όπως το σπάσιμο των πιάτων και το σούβλισμα των αρνιών» κυριαρχεί:

- α) η παρατακτική σύνδεση
- β) ο μικροπερίοδος λόγος
- γ) το πολυσύνδετο σχήμα
- δ) το ασύνδετο σχήμα

4. Η συντάκτρια παραθέτει στην τέταρτη παράγραφο την άποψη του ξαδέρφου της Τζίμι από το Μέμφις της Αμερικής ότι «οι νέγροι μυρίζουν άσχημα»:

- α) για να επικυρώσει τη δική της άποψη γι' αυτούς
- β) για να επικρίνει τη συγκεκριμένη άποψη
- γ) για να την αντιπαραθέσει στη συνέχεια της παραγράφου με την αλλαγή της οπτικής του ξαδέρφου
- δ) για να δώσει χιουμοριστικό τόνο στο κείμενο

5. Στην τελευταία παράγραφο η φράση «πού οδεύομεν!» βρίσκεται σε εισαγωγικά, γιατί χρησιμοποιείται περισσότερο για να δηλώσει:

- α) ειρωνεία για τις απόψεις των ενηλίκων της εποχής
- β) θαυμασμό για την ορθότητα των λεγόμενων
- γ) φράση της αρχαίας ελληνικής
- δ) έκπληξη

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ 4 (μονάδες 15)

Να ερμηνεύσεις τη στάση της κόρης όσον αφορά το θέμα της επαγγελματικής της αποκατάστασης στο Κείμενο 2. Συμφωνείς με αυτήν; Να αναπτύξεις την απάντησή σου με στοιχεία του κειμένου σε 100 - 150 λέξεις.

